УДК 338.48
JEL classification: L83, R11, C43
https://doi.org/10.31891/dsim-2026-16(7)

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

ЩУКА Галина
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри географії та туризму
Закарпатський угорський інститут ім.. Ф. Ракоці ІІ
https://orcid.org/0000-0003-4368-5081
e-mail: halina.shchuka@gmail.com
ЧАВА Ігор
кандидат історичних наук, доцент, доцент факультету соціальних наук
Приватна установа «Університет «Київська школа економіки»,
ГО «Агенція територіальних ініціатив»
https://orcid.org/0000-0003-0437-3288
e-mail: ihorchava@gmail.com
НЕСТОРИШЕН Ігор
кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Хмельницький національний університет
https://orcid.org/0000-0003-0765-195X
e-mail: nestor_nema@ukr.net

У статті обґрунтовано концептуально-методичний підхід до оцінювання туристичної активності територіальних громад, який здійснює парадигмальний зсув від традиційної ресурсної логіки до діяльнісно-результативної парадигми. Запропоновано авторське трактування поняття «додана туристична цінність» як приросту спроможності території задовольняти туристичний попит і генерувати локальний соціально-економічний ефект унаслідок цілеспрямованої управлінської, підприємницької та партнерської активності понад ринкові тренди. Розроблено систему принципів методичного оцінювання (результативної орієнтації, приросту, суб'єктної взаємодії, конверсії, пропорційності та багатовимірності), що забезпечують міжтериторіальну порівнюваність і управлінську діагностику. Доведено, що запропонована методологія може бути використана органами місцевого самоврядування та регіональними радами як аналітична основа для прийняття доказових управлінських рішень, пріоритезації інфраструктурних проєктів і оптимізації механізмів фінансової підтримки галузі.

Ключові слова: туристична активність; територіальна громада; додана туристична цінність; діяльнісно-результативний підхід.

CONCEPTUALIZATION OF ASSESSING THE TOURISM ACTIVITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES

SCHUKA Halyna
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
CHAVA Ihor
Private Institution «University «Kyiv School of Economics»
NGO «Agency of Territorial Initiatives»
NESTORISHEN Ihor
Khmelnytskyi National University

Under current economic conditions and decentralization reforms, territorial communities face the challenge of effective strategic management of their local resource potential. Tourism serves as a key driver for regional economic growth, social stabilization, and infrastructure development. However, existing methodological approaches often fail to comprehensively assess tourism development dynamics at the municipal level. The study aims to conceptualize the assessment of tourism activity in territorial communities based on an activity-and-result approach, enabling a comprehensive evaluation of both resource transformation efficiency and the final outcomes of tourism development.

The research employs a set of scientific methods, including systematic and comparative analysis, structural-functional modeling, and statistical synthesis. The activity-and-result approach forms the methodological foundation, allowing the integration of quantitative and qualitative metrics.

The conceptual framework for assessing the tourism activity of territorial communities has been developed. The study formalizes the key parameters of tourism activity, emphasizing the mechanism of generating tourism added value within local economic ecosystems. A structured system of indicators is proposed, combining resource capacity, business process security, and final socioeconomic performance. It is demonstrated that tourism added value acts as a core metric reflecting the efficiency of local resource transformation into competitive hospitality products.

The scientific novelty lies in the structural integration of the activity-and-result approach into the conceptualization of community tourism evaluation, which allows for a synergistic assessment of both operational process security and strategic socio-economic impacts. The proposed methodological recommendations can be utilized by local self-government bodies, regional tourism boards, and hospitality managers to develop evidence-based strategies for territorial tourism management, enhance community competitiveness, and attract investment.

Keywords: tourism activity, territorial community, tourism added value, activity-and-result approach.

Стаття надійшла до редакції / Received 02.09.2026
Прийнята до друку / Accepted 04.10.2026
Опубліковано / Published 26.11.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

© ЩУКА Галина, ЧАВА Ігор, НЕСТОРИШЕН Ігор

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасна трансформація просторової організації соціально-економічного розвитку України актуалізує необхідність переосмислення підходів до управління туристичними процесами на рівні територіальних громад. Децентралізація розширила можливості громад щодо формування власної політики розвитку, мобілізації локальних ресурсів, підтримки підприємництва, формування туристичних продуктів та залучення інвестицій, водночас підвищивши відповідальність органів місцевого самоврядування за результативність використання наявного туристично-рекреаційного потенціалу. За таких умов туризм доцільно розглядати не як відокремлений сегмент сфери послуг, а як складову локальної економічної системи, здатну формувати мультиплікативні ефекти через активізацію підприємництва, створення робочих місць, розвиток сервісної інфраструктури, збільшення локальних доходів, залучення інвестицій, збереження та актуалізацію культурної спадщини й підвищення привабливості території для мешканців, відвідувачів та бізнесу. При цьому сучасний підхід до туристичного розвитку територій дедалі більше виходить за межі традиційної парадигми, відповідно до якої конкурентоспроможність громади визначається переважно концентрацією природних, історико-культурних чи рекреаційних ресурсів. Саме в цьому контексті особливого значення набуває категорія туристичної активності територіальної громади, яку доцільно трактувати ширше, ніж інтенсивність туристичних потоків. Туристична активність відображає здатність території не лише залучати відвідувачів, а й формувати умови для їх перебування, споживання туристичних і супутніх послуг, повторного відвідування, збільшення тривалості перебування та залучення витрат у локальну економіку. Відповідно, її результативність визначається не тільки кількістю туристів, а й спроможністю громади створювати цілісний туристичний досвід, забезпечувати належний рівень сервісу, підтримувати підприємницьку активність та конвертувати туристичний попит у локальний економічний ефект..

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика оцінювання туристичного розвитку територій є предметом досліджень значної кількості вітчизняних науковців. У сучасних наукових працях сформовано широкий спектр методичних підходів до оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу територій, їх туристичної привабливості, ресурсного забезпечення, стану інфраструктури, туристичних потоків та сталості туристичних дестинацій. Зокрема, Н. О. Барвінок здійснює оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу та туристичної інфраструктури територіальних громад, акцентуючи увагу на характеристиці наявних ресурсних та інфраструктурних передумов розвитку туризму [1]. Методичні підходи до оцінювання туристичного потенціалу розглядаються також у працях Т. Бута, О. Корнієнко, І. Бута, Ю. О. Юхновської, які зосереджують увагу на визначенні ресурсних можливостей територій та їх здатності забезпечувати розвиток туристичної діяльності [2, 10]. Окремий напрям становлять дослідження О. Г. Давидової, присвячені оцінюванню туристичної привабливості регіонів, а також праця Л. А. Гуцал, В. А. Столяр, І. М. Шоробури [3, 4], у якій туристичні потоки аналізуються у взаємозв'язку з ресурсним потенціалом, транспортною мережею та сезонністю. Сучасний напрям оцінювання сталості туристичних дестинацій представлений дослідженням К. Р. Немашкало та В. Л. Мажути [6], у якому увагу зосереджено на формуванні системи відповідних індикаторів. Оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу на рівні територіальної громади здійснено також О. Р. Роїк та А. А. Малоїд [8]. Таким чином, аналіз наукового доробку свідчить, що переважна частина існуючих методичних підходів спрямована на визначення наявного стану туристичної системи території – її ресурсного потенціалу, туристичної привабливості, інфраструктурного забезпечення, туристичних потоків або рівня сталості. Тобто дослідницький фокус переважно відповідає питанням «що має територія?», «який її потенціал?», «який стан туристичної системи?» та «наскільки вона приваблива для туристів?».

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Водночас недостатньо розробленим залишається інший аспект – оцінювання того, яку додаткову туристичну цінність створює сама діяльність органів місцевого самоврядування, місцевого бізнесу та інших суб'єктів територіального розвитку. Наявність природних, історико-культурних чи рекреаційних ресурсів є лише передумовою туристичного розвитку і сама по собі не свідчить про результативність їх використання. Принципово важливим є визначення того, що саме було створено, змінено або вдосконалено внаслідок цілеспрямованої діяльності громади та який додатковий туристичний ефект це сформувало.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є концептуалізація методичного підходу до оцінювання туристичної активності територіальних громад на основі комплексного врахування її ресурсних, інфраструктурних,

підприємницьких, проєктних, маркетингових, інституційних та економічних складових, а також визначення результативності трансформації туристичного потенціалу території у реальну туристичну пропозицію та економічну цінність.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В контексті оцінювання туристичної активності територіальних громад принципово важливим є перехід від ресурсної до діяльнісно-результативної логіки оцінювання туристичного розвитку громади. Якщо ресурсний підхід відповідає передусім на питання, яким туристичним потенціалом володіє територія, то оцінювання туристичної активності має визначати, наскільки цей потенціал реально залучений до господарського обороту, трансформований у туристичні продукти, підтриманий відповідною інфраструктурою та сервісами й конвертований у соціально-економічні результати. Така постановка проблеми дозволяє розглядати туристичну активність як процес перетворення локальної ідентичності, ресурсів та підприємницької ініціативи у туристичну цінність і економічний результат. Зауважимо, під доданою туристичною цінністю територіальної громади варто розуміти приріст спроможності території задовольняти туристичний попит і генерувати локальний соціально-економічний ефект, що сформувався за певний період внаслідок цілеспрямованої діяльності суб'єктів територіального розвитку (органів місцевого самоврядування, бізнесу, закладів культури, громадських ініціатив) із трансформації наявного ресурсного потенціалу в туристичну пропозицію, туристичний досвід і фактичне споживання, та який визначається як позитивна зміна показників попиту, пропозиції, інституційної спроможності й економічних результатів понад рівень, зумовлений історично сформованими ресурсними передумовами й загальними тенденціями розвитку ринку.

Показовим прикладом практичного застосування діяльнісного підходу до оцінювання туристичного розвитку територій є рейтинг туристичної діяльності територіальних громад Івано-Франківської області, який щорічно розраховується Департаментом міжнародного співробітництва та євроінтеграції громад Івано-Франківської ОДА з метою визначення кращих органів місцевого самоврядування за результатами роботи у сфері розвитку туризму. За підсумками 2025 р. рейтинг позиціонується як інструмент, що ілюструє результати роботи управлінців органів місцевого самоврядування, громадських інституцій та інших зацікавлених сторін, дає можливість ранжувати досягнення і пріоритети громад та використовувати результати для визначення фінансової підтримки [5]. Змістовно методика Івано-Франківської області ґрунтується на оцінюванні чотирьох основних напрямів діяльності: розвитку туристичної інфраструктури, проєктної діяльності, у тому числі за участю зацікавлених сторін, промоційної діяльності та видатків місцевих бюджетів на розвиток туризму. Для забезпечення порівнюваності абсолютних значень застосовується розрахунковий ваговий коефіцієнт, а інформаційною базою виступають звіти органів місцевого самоврядування про проведену роботу, аналітичні матеріали профільного підрозділу та інформація з відкритих джерел. Водночас концептуальне значення цієї методики для розвитку підходів до оцінювання туристичної активності полягає передусім у тому, що вона відходить від суто ресурсної логіки оцінювання територій. У центрі уваги перебуває не стільки обсяг природних, історико-культурних чи рекреаційних ресурсів громади, скільки діяльність суб'єктів територіального розвитку, спрямована на формування та посилення туристичної пропозиції. У цьому аспекті рейтинг є важливим практичним прикладом переходу від питання «що має громада?» до питання «що громада робить для розвитку туризму?». Разом з тим така логіка відкриває важливу методологічну проблему. Фіксація масштабів інфраструктурної, проєктної, промоційної та бюджетної діяльності характеризує насамперед інтенсивність здійснених дій, однак не повною мірою розкриває їхню результативну віддачу. Іншими словами, здійснений проєкт, проведена промоційна кампанія, створений інфраструктурний об'єкт або понесені бюджетні видатки є свідченням активності суб'єкта управління, але самі по собі ще не доводять, що внаслідок цих дій відбулося відповідне збільшення туристичного попиту, тривалості перебування, туристичних витрат, доходів місцевого бізнесу чи інших параметрів туристичної активності. Саме тут виникає необхідність подальшого розвитку діяльнісного підходу в напрямі діяльнісно-результативного оцінювання. З позицій запропонованої методології принципово важливим є розмежування між наявним станом туристичного розвитку, здійсненою діяльністю та додатковим результатом, отриманим завдяки цій діяльності. Адже громади об'єктивно перебувають у різних стартових умовах: мають різний обсяг культурної спадщини, природних ресурсів, туристичної інфраструктури, підприємницького потенціалу, транспортної доступності та сформованості туристичного ринку [4]. Тому порівняння виключно абсолютних результатів може відображати передусім історично сформовані переваги території, а не результативність сучасних управлінських та підприємницьких рішень. У цьому контексті доцільно здійснити подальший методологічний перехід – від оцінювання того, що зроблено, до оцінювання того, що додатково створено внаслідок зробленого. Такий підхід дозволяє поставити принципово інше дослідницьке питання: не лише «якою була активність громади у сфері туризму?», а «який приріст туристичної активності сформувався в результаті цієї діяльності?». Відповідно, об'єктом оцінювання стає не сам факт реалізації управлінського заходу, а його здатність породжувати позитивну зміну в туристичній системі території. Така постановка питання має особливе значення для порівняння територіальних громад. Громада, яка має значний туристичний потенціал і характеризується високими абсолютними значеннями туристичних показників, не

обов'язково демонструє найвищу результативність управління туристичним розвитком. Навпаки, територія з відносно обмеженим ресурсним забезпеченням може забезпечити суттєвий приріст туристичної активності завдяки створенню нових туристичних продуктів, розвитку локального підприємництва, формуванню подієвих пропозицій, покращенню інфраструктури, цифровому просуванню, територіальному брендингу, залученню інвестицій та інтеграції локальних виробників у туристичний ланцюг створення вартості. Тому саме приріст, а не лише абсолютний масштаб, має розглядатися як важлива характеристика результативності туристичного розвитку [6].

В такій системі координат показники туристичних прибуттів, ночівель, кількості туристичних продуктів, суб'єктів туристичного бізнесу, зайнятості, доходів, податкових надходжень, туристичних подій та цифрової присутності доцільно розглядати не лише як абсолютні характеристики, а передусім як динамічні індикатори зміни туристичної системи території. Зокрема, кількість туристів має доповнюватися показниками їх приросту та повторності відвідувань; кількість ночівель – зміною середньої тривалості перебування; кількість туристичних продуктів – кількістю новостворених або модернізованих пропозицій; кількість підприємств – приростом активних суб'єктів та їхньою економічною результативністю; доходи та податкові надходження – темпами їх зростання; туристичні події – їхньою здатністю генерувати додатковий туристичний попит; цифрова присутність – її здатністю забезпечувати конверсію інформаційної уваги у фактичне туристичне споживання.

Водночас туристичний розвиток громади не може бути забезпечений виключно органами місцевого самоврядування. Його результативність формується у взаємодії влади, туристичного бізнесу, закладів культури, громадських ініціатив, локальних виробників, мешканців та інших суб'єктів територіального розвитку. Тому важливою характеристикою туристичної активності має виступати інституційна та партнерська спроможність громади – здатність консолідувати локальні ресурси, формувати спільні туристичні продукти, координувати суб'єктів туристичного ринку та забезпечувати послідовність маркетингових і управлінських дій. Важливим є налагодження співпраці з громадськістю, бізнесом та іншими локальними акторами, оскільки туристичний розвиток потребує спільного бачення та комунікації.

Ще одним недостатньо врахованим аспектом є міжтериторіальний характер сучасного туристичного попиту. Турист, як правило, не сприймає адміністративні межі громад як межі власної подорожі. Наявність у сусідніх територіях взаємодоповнювальних ресурсів – історичних пам'яток, природних локацій, гастрономічних об'єктів, ремісничих осередків, подієвих продуктів, локальних виробництв – створює можливості для формування комплексних маршрутів та туристичних кластерів. Така взаємодія дає змогу збільшувати тривалість перебування туриста, розподіляти туристичні потоки між кількома територіями та розширювати економічний ефект від туризму. В цьому контексті міжмуніципальна співпраця та об'єднання громад навколо туристичних маршрутів розглядаються саме як механізм посилення туристичної пропозиції та збільшення економічної віддачі від туристичних потоків.

З огляду на це туристична активність територіальної громади постає як багатовимірне, динамічне та просторово обумовлене явище, яке не може бути адекватно охарактеризоване одним статистичним показником. Її структурні прояви охоплюють туристичні потоки, підприємницьку активність, стан туристичної та сервісної інфраструктури, розвиток туристичних продуктів, використання локальних ресурсів та ідентичності, маркетингову й цифрову присутність, інвестиційну активність, якість туристичного середовища, інституційну спроможність, міжмуніципальну взаємодію та економічні результати туризму. Таким чином, оцінювання туристичної активності територіальної громади має ґрунтуватися не на оцінці обсягу наявного туристичного потенціалу, а на визначенні результативності його залучення та трансформації органами місцевого самоврядування, місцевим бізнесом і іншими суб'єктами територіального розвитку у туристичну пропозицію, туристичний попит, економічну активність та додану туристичну цінність. Відповідно, громада, яка володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом, але не забезпечує його належної трансформації у туристичні продукти, послуги, досвіди та реальний туристичний попит, не повинна автоматично характеризуватися високим рівнем туристичної активності. Натомість територіальна громада з відносно обмеженим ресурсним забезпеченням може демонструвати вищу результативність туристичного розвитку за умови, що органи місцевого самоврядування та місцевий бізнес забезпечують ефективну мобілізацію наявних ресурсів, створюють нову туристичну пропозицію, підвищують доступність та якість туристичного середовища, розвивають інфраструктуру і сервіс, формують подієві та маршрутні продукти, посилюють цифрову й маркетингову присутність території, залучають локальних виробників і підприємців та створюють нові туристичні досвіди. Таким чином, предметом оцінювання має виступати не стільки статичний стан туристичного потенціалу громади, скільки результативність його приросту та додаткового залучення, тобто те, що було створено, змінено або вдосконалено суб'єктами територіального розвитку і якою мірою це сприяло зростанню туристичної активності. Туристична активність територіальної громади оцінюється передусім через результативність створених додаткових умов і продуктів, а не через обсяг наявного туристичного потенціалу. Ключовим критерієм є приріст туристичної активності, обумовлений діяльністю органів місцевого самоврядування, місцевого бізнесу та інших суб'єктів територіального розвитку (табл. 1).

Таблиця 1.

Принципи методичного підходу оцінювання туристичної активності територіальної громади

Базові принципи методики	Опис
Принцип результативної орієнтації	оцінюється не сам факт наявності ресурсів або здійснення заходів, а результат їх залучення у туристичний оборот
Принцип доданої туристичної цінності	ключовим об'єктом оцінювання є додаткова цінність, створена внаслідок діяльності громади та місцевого бізнесу
Принцип «активність, а не потенціал»	туристичний потенціал є передумовою, але не результатом, тому показники кількості пам'яток, площі природно-рекреаційних територій, культурних об'єктів тощо не повинні домінувати в інтегральній оцінці туристичної активності
Принцип приросту	методика повинна фіксувати динаміку, а не лише абсолютний рівень
Принцип суб'єктної взаємодії	туристична активність є результатом спільної діяльності, тому методика не повинна оцінювати лише діяльність органу місцевого самоврядування
Принцип конверсії	ресурс сам по собі не створює туристичної активності; цінність виникає в процесі його конверсії у туристичний продукт, досвід та економічний результат
Принцип пропорційності	громади істотно різняться за чисельністю населення, площею, масштабом економіки, що забезпечить міжтериторіальну порівнюваність (показниками на 1000 жителів; на 1 км²)
Принцип багатовимірності	туристична активність не може вимірюватися лише туристичним потоком (попит, пропозиція, бізнес, інфраструктура, сервіс, маркетинг, інституційну активність, економічний результат)
Принцип управлінської придатності	кінцевим результатом має бути не рейтинг заради рейтингу, а управлінський профіль туристичної активності громади
Принцип результативного стимулювання	результати оцінювання туристичної активності мають бути безпосередньо пов'язані з механізмами стимулювання територіального розвитку, зокрема через пріоритезацію та співфінансування інфраструктурних і туристичних проєктів громад, які демонструють вищу результативність та спроможність забезпечувати додатковий туристичний ефект

побудовано автором на основі [3, 4, 6, 8]

В основі методики оцінювання туристичної активності територіальних громад доцільно покласти принцип динамічності, відповідно до якого оцінюванню підлягає не стільки статичний рівень розвитку туристичної сфери на певний момент часу, скільки характер, масштаб і результативність змін, що відбуваються в ній унаслідок цілеспрямованої діяльності органів місцевого самоврядування, місцевого бізнесу та інших суб'єктів територіального розвитку. Такий підхід принципово змінює саму логіку оцінювання: абсолютне значення показника перестає бути самодостатнім критерієм, а набуває аналітичного змісту лише у співвідношенні з його попереднім станом, темпом зміни, масштабом докладених зусиль та отриманим результатом. В цьому контексті туристична активність громади має розглядатися як динамічний процес постійної трансформації територіального потенціалу в реальну туристичну цінність. Наявність певної кількості туристів, засобів розміщення, туристичних об'єктів чи підприємств сама по собі не відповідає на питання щодо результативності управління туристичним розвитком. Значно більш змістовним є встановлення того, що змінилося порівняно з попереднім періодом, що було створено або вдосконалено, які нові можливості виникли для туриста і бізнесу та яким чином ці зміни позначилися на фактичній туристичній активності території.

Філософсько-методологічно це означає перехід від онтології наявного до онтології становлення. Якщо традиційне ресурсне оцінювання фіксує те, чим є територія і чим вона володіє, то динамічний підхід спрямований на пізнання того, на що територія здатна перетворити власні можливості. Відповідно, туристична активність постає не як задана властивість території, а як результат взаємодії ресурсів, управлінських рішень, підприємницької ініціативи, інвестицій, інновацій, інфраструктурних змін, маркетингової діяльності та поведінки туристів. Саме тому в межах запропонованої методики доцільно розрізняти початковий стан, здійснені трансформації та отриманий результат. Така тріада дозволяє уникнути методологічної помилки, коли громада отримує високу оцінку лише через масштаб накопиченого туристичного потенціалу, сформованого історично або природно, хоча протягом досліджуваного періоду вона практично не здійснила додаткових дій для його залучення та капіталізації. Наприклад, сама по собі велика кількість історико-культурних пам'яток не означає високої туристичної активності. Значення має те, чи були ці об'єкти інтегровані в туристичні маршрути, забезпечені навігацією, представлені в цифровому середовищі, включені до екскурсійних програм, пов'язані з діяльністю місцевого бізнесу та перетворені на реальний туристичний продукт. Аналогічно, наявність гастрономічних традицій не є безпосереднім показником туристичної активності. Методологічно важливим стає те, чи трансформувалися вони у гастрономічні тури, фестивалі, майстер-класи, локальні бренди, заклади харчування або інші форми туристичного споживання.

Отже, методологічна проблема полягає не лише у визначенні певного набору статистичних показників, а у формуванні системи індикаторів, яка дозволяла б вимірювати саму спроможність громади трансформувати свої ресурси та унікальність у реальну туристичну активність і економічну цінність. Це потребує розмежування ресурсних передумов, процесуальних характеристик туристичного розвитку та його кінцевих результатів. Така диференціація є необхідною для того, щоб не ототожнювати туристичний потенціал громади з фактичною туристичною активністю.

Наукова складність проблеми посилюється значною територіальною диференціацією українських громад. Вони істотно відрізняються за масштабом, демографічними характеристиками, рівнем урбанізації,

транспортною доступністю, природно-рекреаційними та культурними ресурсами, підприємницьким середовищем, якістю інфраструктури, інституційною спроможністю та структурою туристичного попиту. За таких умов абсолютні показники туристичної діяльності не забезпечують належної порівнюваності. Великі громади матимуть статистичну перевагу за кількістю підприємств, відвідувачів, обсягом послуг чи бюджетних надходжень, яка не обов'язково свідчить про вищу інтенсивність або ефективність туристичного розвитку. Це обумовлює необхідність застосування відносних, нормалізованих та інтегральних показників, здатних забезпечити коректне міжтериторіальне порівняння.

Додатковим викликом є неоднорідність інформаційного забезпечення туристичного розвитку громад. Дані можуть відрізнятися за періодичністю збору, методами обліку, доступністю та рівнем деталізації. В умовах трансформації туристичних потоків, цифровізації туристичної поведінки, зміни моделей споживання та воєнних ризиків традиційна статистична база не завжди дозволяє адекватно відобразити фактичну інтенсивність туристичних процесів. Тому сучасна методологія повинна поєднувати статистичні, експертні, маркетингові, цифрові та просторові дані, забезпечуючи їх систематизацію та зіставність.

Водночас оцінювання туристичної активності не повинно залишатися у площині статистичного ранжування територій. Його кінцевим призначенням має стати управлінська діагностика, тобто виявлення внутрішньої структури туристичної активності, її сильних і слабких компонентів, дисбалансів, обмежень та резервів розвитку. Тому принципово важливо отримати відповідь не лише на питання «яким є рівень туристичної активності громади?», а й на питання «за рахунок яких компонентів він сформований?», «які ресурси залишаються недостатньо залученими?», «чи здатна громада забезпечити належний сервіс при зростанні туристичного потоку?», «який економічний ефект генерує туристична активність?», «які форми партнерства та міжмуніципальної взаємодії можуть її посилити?».

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, актуальність дослідження визначається суперечністю між зростаючою потребою територіальних громад у доказовому та результативному управлінні туристичним розвитком і недостатньою розробленістю цілісного методичного інструментарію оцінювання туристичної активності як багатовимірної характеристики реальної спроможності території перетворювати локальні ресурси, ідентичність, підприємницький потенціал та інституційні можливості на туристичну цінність і соціально-економічний результат. Розв'язання цієї проблеми потребує переходу від фрагментарного аналізу окремих туристичних показників до системного оцінювання взаємопов'язаних ресурсних, підприємницьких, інфраструктурних, сервісних, маркетингових, інституційних, цифрових та економічних компонентів туристичної активності територіальної громади. Відповідно, виникає необхідність розроблення математично формалізованої методики оцінювання туристичної активності, яка б забезпечувала інтеграцію зазначених компонентів у систему взаємопов'язаних показників, враховувала їх динаміку та приріст, дозволяла визначати додану туристичну цінність і результативність діяльності суб'єктів територіального розвитку, забезпечувала порівнюваність територіальних громад та могла використовуватися як аналітична основа для прийняття управлінських рішень, зокрема щодо визначення пріоритетів і обсягів фінансової підтримки та співфінансування інфраструктурних і туристичних проєктів.

Література

1. Барвінок Н. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу і туристичної інфраструктури Гайворонської та Завалівської територіальних громад Кіровоградської області. *Економічні горизонти*. 2023. № 2 (24). С. 4-20.
2. Бут Т., Корнієнко О., Бут І. Методичні підходи до оцінювання туристичного потенціалу. *Підприємництво та управління розвитком соціально-економічних систем*. 2023. № 2. С. 280-295.
3. Гуцал Л. А., Столяр В. А., Шоробура І. М. Аналіз туристичних потоків в Україні з урахуванням ресурсного потенціалу, транспортної мережі та сезонності. *Acta Academiae Beregsasiensis: Geographica et Recreatio*. 2025. № 4. С. 67-76.
4. Давидова О. Г. Методи оцінювання туристичної привабливості регіонів країни. *Український соціум*. 2015. № 4 (55). С. 97–107. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/97-107__no-4__vol-55__2015__UKR.pdf/
5. Івано-Франківська громада – переможець рейтингу туристичної діяльності 2025. Івано-Франківська обласна державна адміністрація : офіц. вебсайт. 2026. 7 січ. URL: https://www.if.gov.ua/news/ivano- frankivska-hromada-peremozhets-reitynhu-turystychnoi-diialnosti-2025
6. Немашкало К. Р., Мажута В. Л. Формування системи індикаторів оцінювання сталості туристичних дестинацій. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2026. № 3. С. 337-342.
7. Прокопець Я. В., Несторишен І. В., Рудніченко Є.М. Конкурентоспроможність підприємств туризму та готельно-ресторанної справи: системний підхід до управління. *Development service industry management*, 2024, 3. С. 235–238.

8. Роїк О. Р., Малоїд А. А. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу Радехівської територіальної громади. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025. № 23. С. 273–283.

9. Щука Г.В. Несторишен І.В. Мале місто як туристична дестинація: ресурси та перспективи розвитку. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2025, № 6, С. 96-105

10. Юхновська Ю. О. Методичні підходи до оцінювання туристичного потенціалу України та регіонів. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Т. 30 (69), № 4. С. 54–59. DOI: https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-34

References

1. Barvinok, N. (2023). Otsinka turystychno-rekreatsiinoho potentsialu i turystychnoi infrastruktury Haivoronskoi ta Zavallivskoi terytorialnykh hromad Kirovohradskoi oblasti [Assessment of tourist and recreational potential and tourist infrastructure of Haivoron and Zavalliv territorial communities of Kirovohrad region]. Ekonomichni horyzonty – Economic Horizons, 2(24), 4-20. (in Ukrainian)

2. But, T., Kornienko, O., & But, I. (2023). Metodychni pidkhody do otsiniuvannia turystychnoho potentsialu [Methodological approaches to assessing tourism potential]. Pidpryiemnytstvo ta upravlinnia rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system – Entrepreneurship and Management of Socio-Economic Systems Development, 2, 280-295. (in Ukrainian)

3. Davydova, O. H. (2015). Metody otsiniuvannia turystychnoi pryvablyvosti rehioniv krainy [Methods of assessing tourist attractiveness of the country's regions]. Ukrainskyi sotsium – Ukrainian Society, 4(55), 97–107. Retrieved September 1, 2026, from https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/97-107__no-4__vol-55__2015__UKR.pdf (in Ukrainian)

4. Hutsal, L. A., Stoliar, V. A., & Shorobura, I. M. (2025). Analiz turystychnykh potokiv v Ukraini z urakhuvanniam resursnoho potentsialu, transportnoi merezhi ta sezonnosti [Analysis of tourist flows in Ukraine taking into account resource potential, transport network, and seasonality]. Acta Academiae Beregsasiensis: Geographica et Recreatio, 4, 67-76. (in Ukrainian)

5. Ivano-Frankivska hromada – peremozhets reitynhu turystychnoi diialnosti 2025 [Ivano-Frankivsk community – winner of the 2025 tourism activity rating]. (2026, January 7). Ivano-Frankivska oblasna derzhavna administratsiia – Ivano-Frankivsk Regional State Administration. Retrieved September 1, 2026, from https://www.if.gov.ua/news/ivano-frankivska-hromada-peremozhets-reitynhu-turystychnoi-diialnosti-2025 (in Ukrainian)

6. Nemashkalo, K. R., & Mazhuta, V. L. (2026). Formuvannia systemy indykatoriv otsiniuvannia stalosti turystychnykh destynatsii [Developing a system of indicators for assessing the sustainability of tourist destinations]. Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology, 3, 337-342. (in Ukrainian)

7. Prokopets, Ya. V., Nestoryshen, I. V., & Rudnichenko, Ye. M. (2024). Konkurentospromozhnist pidpryiemstv turyzmu ta hotelno-restorannoi spravy: systemnyi pidkhid do upravlinnia [Competitiveness of tourism and hotel and restaurant enterprises: a systemic approach to management]. Development Service Industry Management, 3, 235-238. (in Ukrainian)

8. Roik, O. R., & Maloid, A. A. (2025). Otsinka turystychno-rekreatsiinoho potentsialu Radekhivskoi terytorialnoi hromady [Assessment of the tourist and recreational potential of the Radekhiv territorial community]. Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriia: Ekonomika – Taurida Scientific Herald. Series: Economics, 23, 273–283. (in Ukrainian)

9. Shchuka, H. V., & Nestoryshen, I. V. (2025). Male misto yak turystychna destynatsiia: resursy ta perspektyvy rozvytku [A small town as a tourist destination: resources and development prospects]. Heohrafichnyi chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Geographical Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University, 6, 96–105. (in Ukrainian)

10. Yukhnovska, Yu. O. (2019). Metodychni pidkhody do otsiniuvannia turystychnoho potentsialu Ukrainy ta rehioniv [Methodical approaches to estimate the tourist potential of Ukraine and the regions]. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia – Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Series: Economics and Management, 30(69)(4), 54-59. https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-34 (in Ukrainian)